

**ZARZĄDZENIE ZASTĘPCZE
WOJEWODY MAZOWIECKIEGO**

z dnia 9 listopada 2017 r.

w nadania nazwy ulicy

Na podstawie art. 6 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (Dz. U. poz. 744 oraz z 2017 r. poz. 1389) zarządza się, co następuje:

§ 1. Zmienia się dotychczasową nazwę ulicy położonej w m. st. Warszawie z Józefa Lewartowskiego na Marka Edelmana.

§ 2. Wykonanie zarządzenia powierza się Prezydentowi m. st. Warszawy.

§ 3. Zarządzenie podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego i wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Uzasadnienie

W dniu 2 września 2016 r. weszła w życie ustawa z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz. U. poz. 744), zwana dalej „ustawą”. Ustawa została zmieniona ustawą z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz. U. poz. 1389).

Zgodnie z brzmieniem art. 6 ust. 1 ustawy, obowiązujące w dniu wejścia w życie ustawy nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, upamiętniające osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące komunizm lub inny ustrój totalitarny lub propagujące taki ustrój w inny sposób, właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego zmienia w terminie 12 miesięcy od dnia jej wejścia w życie. Stosownie do art. 1 ust. 2 ustawy za propagujące komunizm uważa się także nazwy odwołujące się do osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących represyjny, autorytarny i niesuwerenny system władzy w Polsce w latach 1944-1989.

Na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy w przypadku niewykonania obowiązku przez właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego, wojewoda wydaje zarządzenie zastępcze, w którym nadaje nazwę zgodną z art. 1 ustawy w terminie 3 miesięcy od dnia, w którym upłynął termin na podjęcie działań przez organ jednostki samorządu terytorialnego.

Rada m. st. Warszawy nie wykonała ustawowego obowiązku i nie dokonała zmiany nazwy ulicy Józefa Lewartowskiego. Wojewoda zwrócił się, w trybie art. 6 ust. 3 ustawy, do Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o wydanie opinii potwierdzającej niezgodność nazwy obowiązującej w dniu wejścia w życie ustawy z art. 1. Na mocy art. 6 ust. 3 w związku z art. 2 ust. 3 ustawy oczekiwanie na opinię wstrzymuje bieg terminu na wydanie zarządzenia zastępczego. Opinia IPN wpłynęła do

organu nadzoru w dniu 9 listopada 2017 r. (pismo z dnia 9 listopada 2017 r. znak: BUW-940-229(2)/17).

W ocenie Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nazwa Józefa Lewartowskiego wypełnia normę art. 1 ustawy.

Józef Lewartowski, właściwie Aron Finkelstein (ps. „Aron”, „Josyf”, „Stary”, ur. 10 maja 1895 r. w Bielsku Podlaskim, zm. 25 sierpnia 1942 r. w Warszawie) – polski polityk komunistyczny i działacz społeczny, współtwórca i przywódca Bloku Antyfaszystowskiego w getcie warszawskim, jeden z inicjatorów żydowskiego ruchu oporu.

Urodził się w ubogiej rodzinie rzemieślniczej mieszkającej w Bielsku Podlaskim. Jego rodzice, Mowsze i Musza ze Sternów, mieli 12 dzieci. Ukończył 4 klasy żydowskiej szkoły początkowej i 2 klasy gimnazjum. W 1911 r. przerwał edukację i rozpoczął pracę jako urzędnik w kantorze, jednak cały czas się uczył metodą samokształcenia. W latach 1915–1918 pracował przy budowie dróg bitych, organizując pracę robotników tak, by była ona niekorzystna dla Niemców. W 1918 r. wstąpił do Żydowskiej Socjaldemokratycznej Partii Robotniczej „Poalej Syjon”. Kiedy w 1920 r. Armia Czerwona zajęła Bielsk Podlaski, został członkiem Tymczasowego Komitetu Rewolucyjnego Polski. Jego zadaniem było zorganizowanie administracji władzy radzieckiej w powiecie bielskim.

W 1921 r. wyjechał do Warszawy i związał się z lewym skrzydłem „Poalej Syjon”. Był współorganizatorem Żydowskiej Spółdzielni Wydawniczej „Życie”, wydającej literaturę propagandową. Współtworzył akcję połączenia z Komunistyczną Partią Robotniczą Polski (KPRP; od 1925 r. KPP). Z jej ramienia powołany został do Centralnego Biura Żydowskiego KPRP, gdzie współorganizował akcje antysyjonistyczne i antyreligijne. W kwietniu 1922 r. wziął udział w III Konferencji KPRP w Sopocie, a jesienią 1923 r. w II Zjeździe KPRP pod Moskwą. Zimą 1925 r. na III Zjeździe KPRP pod Moskwą został zaocznie wybrany do Komitetu Centralnego (KC) tej partii. Pod koniec 1925 r. aktywnie uczestniczył w IV Konferencji KPP w Moskwie. 19 kwietnia 1926 r. został aresztowany i we wrześniu 1926 r. skazany na 3 lata więzienia.

Był aktywnym działaczem komuny więziennej (w styczniu 1928 r. został jej kierownikiem). W grudniu 1926 r. współorganizował ucieczkę więźniów politycznych. Po wyjściu na wolność nielegalnie wyjechał do Moskwy, gdzie pracował w Polsko-Nadbałtyckim Sekretariacie Krajowej Międzynarodówki Komunistycznej i wstąpił do Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików). W 1932 r. wrócił do Polski i objął kierownictwo Centralnej Redakcji KPP. W 1933 r. był jednym z organizatorów strajków robotniczych przemysłu włókienniczego w Łodzi i Białymstoku.

W 1934 r. został ponownie aresztowany i skazany na 12 lat więzienia (ostatecznie karę skrócono do 6 lat i 8 miesięcy). W więzieniu w Rawiczu poznał m.in. Alfreda Lampego, Marcelego Nowotkę, Pawła Findera, Bolesława Bieruta i Mariana Buczka, z którymi działał w komunie więziennej. Wyszedł na wolność po 1 września 1939 r. i wziął udział w organizacji obrony Warszawy. Następnie przedostał się do Białegostoku, gdzie został dyrektorem fabryki włókienniczej. Po napaści Niemiec na ZSRR zorganizował obronę tej fabryki. W latach 1939 – 1941 współpracował z okupantem sowieckim na ziemiach wschodnich II RP.

Po odprawieniu żony Ruty i syna do ZSRR (po wojnie wrócili do Polski), w końcu 1941 r. przybył do Warszawy. Trafił do getta, gdzie był jednym z organizatorów Polskiej Partii Robotniczej i pełnił funkcje pełnomocnika KC PPR. W marcu 1942 r. wspólnie z m.in.

Mordehajem Anielewiczem, Josefem Kapłanem oraz Icchakiem Cukiermanem zorganizował w getcie Blok Antyfaszystowski.

Zginął na terenie getta zastrzelony przez Gestapo. Pozostawił żonę Rutę, działaczkę SDKPiL i KPP. Pośmiertnie odznaczony Krzyżem Grunwaldu III klasy zgodnie z Rozkazem personalnym nr 212 z dnia 18 kwietnia 1945 r. za udział w powstaniu w getcie warszawskim 1943 r.

Stosownie do brzmienia art. 1 i 6 ust. 1 ustawy wskazać należy, że podstawowym jej założeniem było skuteczne wyeliminowanie z przestrzeni publicznej nazw propagujących symbole ustrojów totalitarnych, przy poszanowaniu miejsc pochówku, grobów i cmentarzy, a także własności prywatnej. Przedsięwzięcie zmiany nazw jest jednym z elementów polityki historycznej, jako kategorii historii służącej kształtowaniu świadomości historycznej społeczeństwa, w tym świadomości gospodarczej i terytorialnej oraz wzmocnieniu publicznego dyskursu o przeszłości w kierunku pielęgnowania więzi narodowych niezależnie od bieżącej polityki państwa. Polityka historyczna dotyczy interpretacji faktów, bytów i zdarzeń oraz jest rozpatrywana w kategoriach racji stanu społeczeństwa i narodu, jako element mający charakter długofalowy i stanowiący fundament państwa.

Na mocy art. 6 ust. 2 i 3 ustawy organ nadzoru jest zatem zobligowany do wydania zarządzenia zastępczego dokonującego zmiany nazwy z ulicy Józefa Lewartowskiego na ulicę Marka Edelmana.

Marek Edelman żył w latach 1919 – 2009. Polski działacz polityczny i społeczny. Był lekarzem, założycielem Żydowskiej Organizacji Bojowej i jednym z przywódców powstania w getcie warszawskim. W okresie PRL był działaczem Komitetu Obrony Robotników i NSZZ „Solidarność”. Kawaler Orderu Orła Białego.

Na podstawie art. 5 ustawy pisma oraz postępowania sądowe i administracyjne w sprawach dotyczących ujawnienia w księgach wieczystych oraz uwzględnienia w rejestrach, ewidencjach i dokumentach urzędowych zmiany nazwy dokonanej na podstawie ustawy są wolne od opłat, zaś zmiana nazwy dokonana na podstawie ustawy nie ma wpływu na ważność dokumentów zawierających nazwę dotychczasową.

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego. Termin wejścia w życie zarządzenia, ze względu na ważny interes państwa i przytoczoną wyżej argumentację, dotyczącą podstawowych założeń ustawy, oraz z uwagi na bezczynność Miasta w zakresie zmiany nazwy, czyni zadość zasadom demokratycznego państwa prawnego, o których mowa w art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1523).

Jednocześnie, na podstawie art. 6 ust. 4 i art. 3 ust. 4 ustawy w związku z art. 98 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875), pouczam, że na zarządzenie zastępcze Miastu przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie w terminie 30 dni od dnia doręczenia, wnoszona za pośrednictwem organu, który skarżone zarządzenie wydał.

WOJEWODA MAZOWIECKI
Zdzisław Szipiera

